

Plac Ugrechelidze, rondo Ulatowskiego

[1]

Rondo u zbiegu ulic Legionów i Żwirki i Wigury nosić będzie nazwę Kazimierza Ulatowskiego, zaś plac na skrzyżowaniu ulicy Grudziądzkiej i Trasy Prezydenta Władysława Raczkiewicza zyskał nazwę Witalisa Ugrechelidze - uchwały w tych kwestiach podjęli radni podczas 31. Sesji Rady Miasta Torunia 17 czerwca 2021 r.

Z wnioskiem o nadanie nazwy rondo Kazimierza Ulatowskiego nowemu rondowi na skrzyżowaniu ulic Legionów oraz Żwirki i Wigury wystąpił przewodniczący Rady Miasta Torunia Marcin Czyżniewski.

Kazimierz Ulatowski (1884-1975) był architektem i historykiem architektury, absolwentem politechnik w Berlinie, skąd usunięto go za działalność patriotyczną, i Stuttgartu. W lipcu 1925 r. przeprowadził się do Torunia, gdzie mieszkał aż do wybuchu II wojny, wnosząc nieoceniony wkład w rozwój architektoniczny i urbanistyczny naszego miasta. Był pracownikiem magistratu, najpierw jako radca budownictwa, a od 1937 r. naczelnik Wydziału Kultury i Oświaty Zarządu Miasta. Pracował także w Archiwum Miejskim i Państwowym Liceum Budowlanym. Prowadził ożywioną działalność społeczną i popularyzatorską, wygłaszając liczne wykłady i prelekcje, znalazł się w gronie założycieli miejscowego oddziału Stowarzyszenia Architektów RP.

Toruń zawdzięcza Kazimierzowi Ulatowskiemu liczne realizacje architektoniczne, które pozostają do dziś najlepszymi przykładami międzywojennej architektury modernistycznej, był także autorem kilkunastu niezrealizowanych projektów budynków mieszkalnych, kościołów i urzędów. Do najbardziej znanych realizacji jego autorstwa należą: gmach dyrekcji Lasów Państwowych przy ul. Mickiewicza, Dyrekcji Dróg Wodnych (obecnie Wojewódzki Szpital Zakaźny przy ul. Krasińskiego), Kasy Chorych (obecnie Miejska Przychodnia Specjalistyczna przy ul. Uniwersyteckiej), hala wystawowa przy ul. Bydgoskiej (obecnie Centrum Targowe „Park”) kościół Chrystusa Króla na Przedmieściu Mokre oraz jego własny dom, stojący do dziś przy ul. Legionów 14. Należy podkreślić, że Kazimierz Ulatowski uznawany jest w literaturze, za jednego z czołowych architektów okresu międzywojennego, a budynki według jego projektu istnieją w wielu polskich miastach, m.in. w Poznaniu, Bydgoszczy, Lesznie i Grudziądzu. Powszechnie uważa się jednak, że najwybitniejsze realizacje Ulatowskiego powstały w Toruniu.

[Kliknij, aby pobrać treść uchwały - pdf](#) [2]

Wniosek o nadanie imienia Witalisa Ugrechelidze jednej z toruńskich ulic lub innej przestrzeni publicznej w bliskim sąsiedztwie Trasy Średnicowej Północnej im. Prezydenta Władysława Raczkiewicza przedstawił radzie miasta marszałek województwa Piotr Całbecki. Samorząd województwa współpracuje z Gruzją, w szczególności regionem Imeretia. W uznaniu dobrych stosunków, w setną rocznicę Polsko-Gruzińskich Relacji Dyplomatycznych, samorząd miasta Kutaisi podjął decyzję o upamiętnieniu urodzonego w Gruzji Władysława Raczkiewicza poprzez nadanie nazwy skwerowi zlokalizowanemu w centrum miasta imieniem „Władysława Raczkiewicza i gruzińsko-polskiej przyjaźni”. W odpowiedzi padła propozycja uhonorowania w Toruniu Witalisa Ugrechelidze.

Witali Ugrechelidze urodził się w 1901 r. w Kutaisi, w rodzinie prawnika Platona Ugrechelidze i Wery Iaszwilli. Ich dom rodzinny był miejscem, w którym gromadzili się członkowie elity społeczeństwa. Uczył się w gimnazjum w Kutaisi, gdy rozpoczęła się I wojna światowa. Jako 14-letni chłopiec zgłosił się na ochotnika do wojska. Rodzice zmusili go do powrotu do domu. W czasie niepodległości Gruzji został zapisany do nowo utworzonej szkoły oficerów artylerii gruzińskiej. Podczas inwazji Armii Czerwonej wraz z przyjaciółmi bronił ojczyzny. Po klęsce walk udał się do rządu krajowego na emigracji. Przebywał w Konstantynopolu, skąd marszałek Piłsudski zaprosił go do Polski w celu ukończenia studiów. Witali Ugrechelidze ukończył szkołę wojskową i zapisał się do polskiej armii. W stopniu porucznik ruszył na front rosyjski, gdzie wyróżnił się w walce przeciwko bolszewikom. Tam zyskał przydomek „Czarny porucznik”.

Wraz z karierą wojskową Witali Ugrechelidze zajmował się także działalnością literacką wśród gruzińskich imigrantów. W latach 1933-1937 był redaktorem magazynu „Mkvari”, opublikowanego w Paryżu. Ponadto wiele czasu poświęcił hodowli koni. Był ich znawcą i miłośnikiem. W 1939 r., kiedy Polska przystąpiła do wojny z Niemcami, Ugrechelidze został odznaczony za walkę zarówno z niemieckimi, jak i sowieckimi najeźdźcami. Otrzymał odznaczenie Virtuti Militari. Przez dwa lata przebywał w niewoli niemieckiej. Po wyzwoleniu przystąpił do pułku strzelców i aktywnie zaangażował się w walkę z okupantem.

Po wojnie nie wrócił do Polski lecz osiedlił się w Anglii. Ciężka praca w fabryce nie odciągnęła go od pracy literackiej. Pisał artykuły, zarówno po gruzińsku, jak i po polsku. Pomagał w wydawaniu prasy imigranckiej. Aktywnie uczestniczył w życiu kulturalnym polskiej emigracji. Przetłumaczył z polskiego na gruziński swoich ulubionych autorów, m. in. dzieła Michała Bałuckiego, Aleksandra Fredry, Jana Parandowskiego. W 1955 r. przepisywał i tłumaczył rękopisy dzieł trzymanych w Bibliotece Polskiej - POSK w Londynie. W 2010 roku biblioteka przekazała Uniwersytetowi Warszawskiemu 539 stron gruzińskiego manuskryptu „Pana Tadeusza” Adama Mickiewicza, który wydano przez Studium Europy Wschodniej UW oraz Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Żona Witalija Ugrechelidze - Halina Troicka była Polką. Pobrali się w 1934 roku. 15 stycznia 1983 r. Vitalij Ugrekhelidze zmarł w Londynie w wieku 82 lat. Jego prochy zostały złożone w 2014 roku w Panteonie Didube w Tbilisi, który jest miejscem pamięci osób zasłużonych dla kultury i historii Gruzji.

[Kliknij, aby pobrać treść uchwały - pdf](#) [3]

Fot. Michał Kunicki

Odnośniki:

[1] https://www.torun.pl/sites/default/files/skrzyzowanie_srednicowa_grudziadzka_michal_kunicki_ww.jpg

[2] https://www.torun.pl/sites/default/files/pliki/827_01_ulatowski.pdf

[3] https://www.torun.pl/sites/default/files/pliki/656_01_ugrechelidze.pdf